

Álomszép Budapest

A szerkesztőségben nem bírnak egy művésszel. Hóna alatt duzzadt táskát hord, a táska repedésig tele van építészeti rajzokkal, tervekkel és fényképekkel. Valamennyi felvétel a megszépült Budapestről szól. Akinek csak valami köze is van ennek a világvárosnak esztétikai rendezéséhez, azt elfogja, leül vele egy szabad asztalhoz, kiszórja elibe a táskából ragyogó álmait és agítál, lelkesít, meggyőz. Rajongó működését kiterjeszti főszerkesztőkre, autóbá utteti őket, kimegy velük a helyszínre és bemutatja nekik a rút valóságot a városban és melléje teszi a maga monumentális megoldását.

— Elaragadó! — kiált fel a meggyőzött ember. Táskájával feltűnik a parlament folyosóján, a képviselők körül állják, ő feltolja szikár orrára a pápaszemet, ősz haja belelobog a magyarázathoz, néha káromkodik egyet és a hallgatóság tapsol neki, tervei ugyan legnagyobbbrészt fantasztikumoknak tűnnek fel, de minden ötletében sugárzik az igazság.

— Tényleg, — mondják — ez a ronda épület mennyivel szebb lenne úgy, ahogy te mondd!

Lankadatlan kitartással propagálja a megjavított Budapestet a Közmunkák Tanácsánál, négyszemközt előadást tartott a grandiózus hibákról a polgármesternek, akinek míg beszélt, lángragyúlt a szeme, ideális megoldásaiért szembeszáll az egész építészeti és tervezői karral, órákat várakozik egy miniszterre, hogy feltárja előtte is álmát Budapestről s közben komiszdohányból sodor cigarettát, dohányport szív. Csontos, székek arcán az a darabos fény táncol, amelyik a megszállottakat festi fakóra. Nem lehet kitérni előle, meg kell őt hallgatni s aki őt percig hallgatja, az már nyugtalanul kezd el kapkodni a tervek és fényképek garmadáijában, mert mondatról-mondatra bontakozik ki előtte ennek az elrontott világvárosnak tündéri víziója. Egy álomvárost rajzol és vázol az emberek elé Márton Ferenc, a kimondottan festőművésznek kikáltott férfiú, aki Isten tudja minő rejtélyes utakon át vált Budapest építészeti szerelmesévé. A kő, a márvány, az épületek, terek, utcák, hidak és partok költője lett, amit mond, azt majdnem mind azonnal meg kellene valósítani, ha pénz volna reá. Annyira igaza van, oly szép egyik-másik monumentális megoldása, hogy ezzel csak a féltékenység, a kicsinyesség és az előrgedő építészeti képzelet szállhat vitába.

Biztos, hogy ötven év múlva ötleteinek legalább a felét valóra váltják. Valamennyit nem is lehet feldolgozni ilyen szűk keretben, szürke szavakban, írásban, be szédben keveset lehet csak felsorolni, a lángralobbant tervezői képzeletből, de ő egész Budapestet átgyúrta, mintha az egész főváros zsíros agyag lett volna és új formában őrzi a műtermében.

Ez a megkorrigált Budapest álomszerűen szép.

Nem cirklivel kimért stílusok, pipogya és pongyola zagyvaságok érvényesülnek benne, hanem a költészet. Az anyag himnusza. Tisztelet és becsület a nagyvonalú és nemzeti géniusznak, de ismerjük el, hogy felemásak vagyunk. A Gresham-palota például pokoli ötlet. Ez nem vitás. És ilyen száz meg száz van. Most előáll egy költőépítész, aki elvben elgördíti útpól az ilyen szörnyszülőtteket. A rémület és harag ma még fölösleges, se pénze, se hatalma, hogy újjáteremtse a magyar fővárost, csak elmondja rajzan és képen azt a bűvölő álmot, amelyet ennek a városnak minden rajongója lát a maga lelki szemével.

Táskájából röptiben válogatnak ki né-

hányat, tisztán a mentési elv alapján, hogy az utókor a múzeumból kiasott lap-példányból lássa: már ma tudtuk, hogy hogyan kellett volna csinálni. Titokban az ember még arra is gondol, hogy hátha csoda történik és még ma is meg lehet belőlük valamit valósítani.

A Belvárosi templom egyik tornyának lemetszését például meg lehet csinálni; ezzel kiszabadul az Erzsébethíd égbeszökő hárfája, felszabadul az úttest, gyönyörű árkádsor kerül a templom mellé, a térre és széles lépcsősorok adnának távlatot a templomnak. A régi népjóléti minisztérium épületének helyén a világ legszebb tere születne meg, az Erzsébet-szobor, a mai ivócsarnoki kupolával együtt, persze elkerülne onnan.

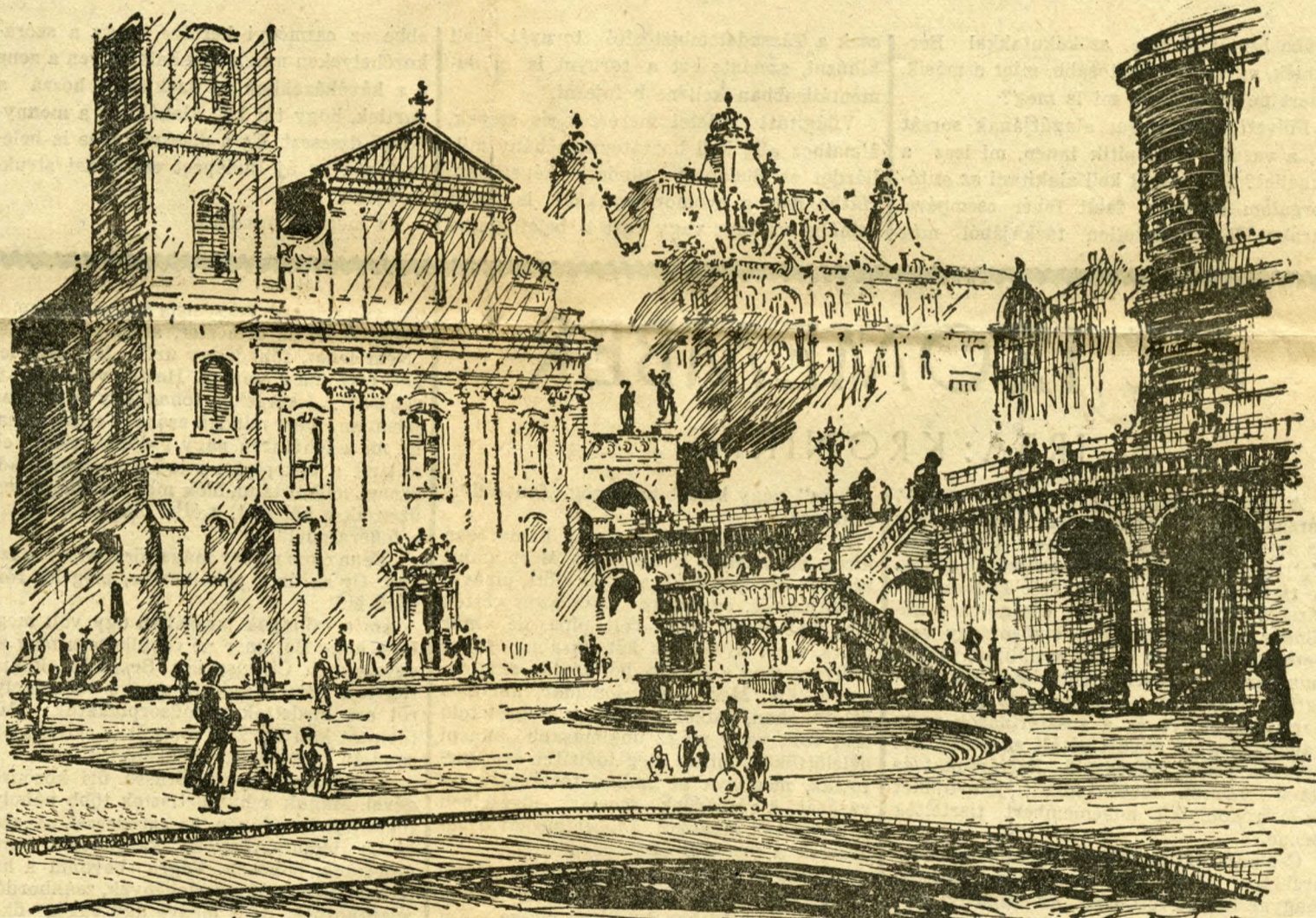
Odaát Budán, a Duna partjáihoz a Márton Ferenc a királyi Vár bazársorát, boltíves árkádsor díszítene a Dunapartot, a Fiume-szálló eltűnne a föld színéről. A villamos is. Ugyanide kerülne a Király-

zilikáé a Lánchídra. Mihelyt a Tabánból 8—10 ház eltakarításával látni lehet a Dunát, a terület azonnal monumentális lesz. Azt meg minden valamirevaló városrendező vallja, hogy a Lánchíd vonalát meghosszabbítva, a Gresham holttestét át kell összekötni az Andrássy-úttal, középre fogva a kellemetlen szomszédaitól megszabadított Bazilikát. Odaát Budán új forma után epekedik a Szent Gellért-szálló. Meg szeretne szabadulni mai csúf pogácsáitól. Vízszintes nyugalomra vágyik szegény, hiszen a Duna mellett áll. Testét teleaggatták erkélyek fecskéfészkeivel. És a Műgyetemmel szemben, a pesti parton volna helye az új Városháának. A Dunapart zeg-zugos lépcsőlejáratait le kellene radírozni és óriási, terraszos lépcsőfokokkal helyettesíteni, hogy a hajók a part mellé farolhassanak és közvetlenül a parttól lehessen beszállni, pallók és hórukk!...-ok nélkül.

A Gellérthegy kínálkozik magától, hogy

orvosokkal, jó szállodával. A hatalmas középületek egészen jól festenek a Dunaparton, — persze, a rokonszenves hajók szájkosarat kapnának a kéményükre és nem öntenék a füstöt az aktákra és tüdőkre.

A Nemzeti Színház válogathat, hogy a Rókus helyét foglalja-e el, vagy pedig kikerüljön a Múzeum-körútra, de úgy, hogy a Károlyi-keretet is összekötnék a Múzeum-körúttal, az útban álló házakat lebontanák és a Nemzeti esetleg a Múzeummal szemben állapodna meg. A Rókus — sajnos! — nem odavaló. Nyomkodhatják befelé: nem odavaló. És felépülhetne a Kálvin-tér is, vonzóan szép köralakban. A Boráros-téren most készül egy modern tovubavohu, ezt már most meg kellene akadályozni! És ki látott még olyan zürzavaros kollégiumot, mint például a Széna-tér? Van itt falu, van itt zöld vilamosjáratokk vasrácsos börtöne, pagoda fából, kofastand vasból, dímbomb, sülyesztett ház, villanyrendőr, görög homlokzat és korcsolyapálya. Ahogy

A belvárosi templom egytornyos megoldása a lemélyített Eskü-térre vezető szárnyas lépcsővel (Márton Ferenc terve és rajza.)

lépcső, amelyik a Várkert fakoronái fölött lebegne fel a Várba, szélesen és fehéren, márványból. Alul, Ybl Miklós feljárója fölé nyerhetne gyönyörű elhelyezést Erzsébet királyné emlékműve, a várpalota elé pedig Attila szobra. Tündöklő világítási eshetőség kínálkozna itt az Elektromos Műveknek. S hogy egyelőre Budán maradjunk: a Margithíd pilléreit ki kell vinni a partra, folytatni ott, teret csinálni és oszlopsorral kiegészíteni a partszegélyt. Az igazán jelentéktelen korrigálás lenne, hogy a Bem-szobrot állítsuk a laktanya tengelyébe. Szegény Bem apót három méterrel arrébb állították. Büntetésből?... Nem adták meg neki a háttérrel. Az se nagy dolog, hogy a Levéltár tornyát szedjék le onnan. Úgy szúr fel az égbe, mint egy löcsdarab, amelyik kilátszik a földből. Az meg éppen csak technikai kérdés, hogy legyen lift a Mátyás-templom tornyába.

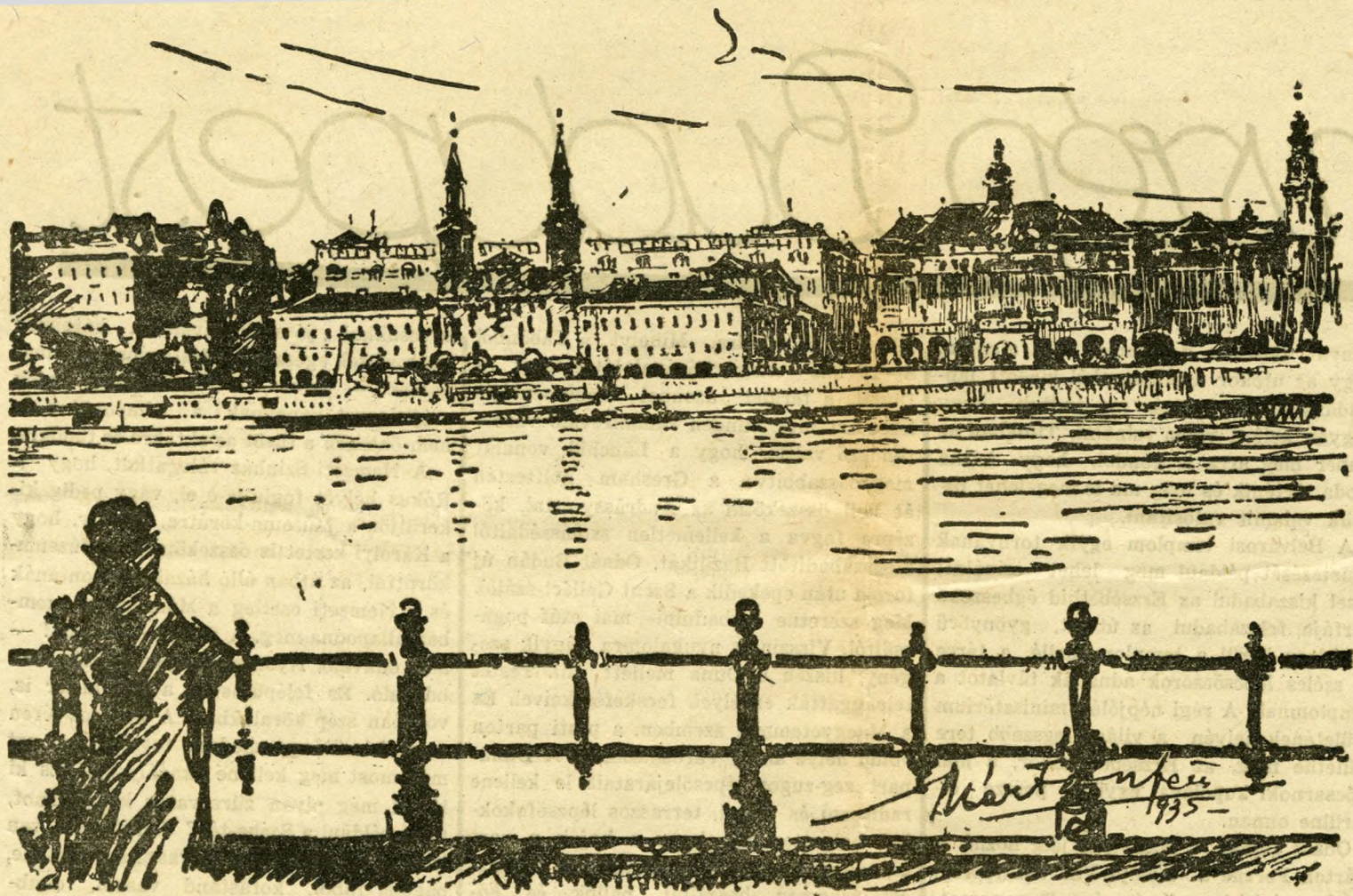
Sokkal grandiózusabb két kinyitás: a Tabán kinyitása a Duna tükreire és a Ba-

ott legyen az Állat- és Növénykert. Szegény sasokat el kellene már hozni a mostani állatkertből, ahol a pályaudvar korlát és füstjét dühöngve élvezik. És hozzá nem nyúlva a harmonikus Citadellához: hol lehetne szebb helyen a Magyar Pantheon, mint ott. A mai gázriadó óriás tüllök helyét miért nem zúg fel innen a Hősök orgonája?... Kufstein már megcsinálta ezt. És holt a lift, vagy ügyesen elrejtett drótkötélvasút a Gellérthegyre?... Persze, persze: ott a Szép Juhász nécsárda! Meg a percesek. Egyetlenegy szabadtéri színpadot alkotott a természet és a kővel kereskedő főváros: a Gellérthegy délnyugati mélyedésében. Wolff Károly is elmondta már, hogy itt az Isten tervezte meg a díszleteket, gigantikus sziklafalakból. Attila szobra se volna csúnya a Gellérthegyre. A gyógyfürdőket nem a kaszkádos, csepegő vízeséssel kell központilag előtérbe tolni, hanem összekötni valamennyit fedett kolonáddal, jó

a sors egymásra hajigálta őket.

A hadviselt világ hálája fogadná a Hősök Emlékkövének kiemelését az Ezredévi Emlékmű előtt. Ahogy az a hatalmas terméskő hever ott, az nem elég monumentális. Hideg, hivatali, semmitmondó. Ha már elmulasztották azt, hogy lázító hamvakat rejtssenek el alája, legalább a környezet stilizálásával adjanak alája pódiumot, hogy ez a sír elmondhassa végre néma vádbeszédét.

És hol van Liszt Ferenc szobra a Vigadó-térről? — kérdi Márton Ferenc, aki a villamos kitelepítése után ki akarja tolni itt a korzó terraszt a Duna tükre fölé. A járműforgalmat a hosszú terraszt alá nyomná, a terraszt a Liszt-szobor díszítene, majdnem a Duna fölött. S ha már a szobroknál tartunk: a Kossuth-téren vagy Andrássy, vagy Tisza szobrát kellene megfordítani a szimmetria kedvéért. A hatalmas szökőkutakat majdnem mind át kellene alakítani és szaporítani, Rómát nem

Az átrendezett Dunapart egyrésze; szimmetrikus elrendezés árkádokkal a görögkeleti templom frontjain.

(Márton Ferenc terve és rajza.)

hiába hintették tele szökőkutakkal Berniniék, egyik káprázatosabb, mint a másik. Miért ne csinálnánk mi is meg?

Fölveti a Déli vasút alagútjának sorsát is, a vasutat kitelepítik innen, mi lesz a tunellel? Szerinte át kell alakítani az autóforgalom számára, falát fehér csempével kirakni. Kimeríthetetlen táskájából még

csak a Társadalombiztosító tornyát kell kihúzni, szerinte ezt a tornyot is monumentálisabban kellene befejezni.

Világítási ötletei merészek és szépek, álmiaihoz alig kell hozzátenni néhány milliárdot és Budapest tündéri képet kap. Hátha még a nyomortanyákkal is tudna csinálni valamit vagy azt is belefoglalná

ebbe az eszményi keretbe, hogy a szórakozóhelyeken mindenütt halk legyen a zene s a kávéházakban ne szokjanak hozzá a partiek, hogy túl kell kiabálniuk a mennydörgő dzsesszt. Ez a diszkrét zene is beletartozna az új Budapest esztétikai struktúrájába.

És még mi minden!